

Tárgyalóterem

ZÜRICHBEN

1956. november negyedikének reggelén Niclaus Bernoulli harminchárom esztendőös zürichi ügyvéd bekapcsolta a rádiót, és meghallgatta a híreket.

Azonnal csomagolni kezdett.

A svájci polgár, bár hazája évszázadok óta békekességben él, otthon tartja a fegyvereit és a katonai egyenruháját.

Bernoulli még aznap délelőtt – teljes menetfelszerelésben – gépkocsiba ült.

Géppisztoly, lőszeres táruk, gyalogsági ásó: irány Magyarország. Át Linzen, át Bécsen, el a magyar határig. Az osztrák határőrök döbbenet bámultak a svájci katonára.

– Hová tart?

– Budapestre! – és nyújtotta az útlevelét.

– Budapestre, uram? Ott háború van! Lőnek, bombáznak!

– Éppen azért!

Bernoullit nem engedték át a határon. Mielőtt a budapesti felkelőkhöz csatlakozhatott volna, a Corvin-közben vagy a Széna téren, visszaküldték a hazájába.

Helvécia törvényei szigorúak. Svájci katona egyenruhásan, fegyveresen nem léphet át más országba. Bernoulli átlépett, tehát ily módon a semleges Svájc hadba lépett a Szovjetunióval. Azaz, hadba lépett volna, ha az osztrák határőrök vissza nem fordítják a rettenthetetlen svájci katonát.

Miután hazatért, Bernoullit megrohmozta a sajtó. Miért indult hadba, mit akart tenni, lőtte-e volna a tankokat?

Ő ezt mondta:

– Nem maradhattam itthon! Égett az arcom a szégyentől, hogy a magyarok harcolnak, és mi egyedül hagyjuk őket!

A zürichi ügyvéd hamarosan ott állt a törvényszék előtt, amely ítéletet hirdetett. Niclaus Bernoulli egy évig nem hagyhatta el a zürichi kanton területét.

Ilyen enyhe büntetést még nem szabtak ki kirívó törvénysértés esetén. De hát Bernoullit mégiscsak elítélték. Svájcban a törvény alól nincs kivétel.

A tárgyalóterem egyébként zsúfolásig tömve volt, több százan kinn rekedtek. Amikor Bernoulli az emelvény elé lépett, a bíró intett a kezével, hogy üljön le.

Bernoulli leült.

Ekkor az esküdtszék felállt, és a bíróval az élen fejet hajtott a vádlott előtt.

BUDAPESTEN

1957. október 30-án Tamási Áront vallomástételre idézik a Fővárosi Bíróság épületébe.

A vádlottak padján négy író ül. Déry Tibor, Háy Gyula, Zelk Zoltán és Tardos Tibor. A vád: az államrend megdöntésére irányuló szervezkedés. Halálbüntetés is várhat rájuk – Vida Ferenc vérbíró tanácsa ez.

Miként Tardos Tibor 1994-ben megjelent, *A tengervíz sós* című regényében olvashatjuk, Tamási elegáns, vadonatúj sportruhában lép be a tárgyalóterembe. A teremajtóban megáll.

„Összeráncolja magas homlokát – az nagyon magas, azon nagyon sok ránc tud összegyűlni.

Akkor előre lép.

De nem a várható irányban. Nem a törvényszék felé.

A mi irányunkban.

Hátat fordít a törvényszéki katedrának, összeteszi a sarkát, s mélyen meghajol előttünk.

Olyan mélyen, olyan hosszan, mint egy történelmi film szereplője a máglyára menő vértanúk előtt.

Az elnök levegőért kapkod.

– Kérem! A bíróság itt ül! Ezen az oldalon!

Tamási Áron nem válaszol neki. Nyugodtan fordul a katedra felé.”

– Álljon ide! A bíróság elé!

Záporoznak a kérdések.

– Mit tud Déry Tibor tevékenységéről? Mit tud a többiekről?

Tamási – miként a bírósági jegyzőkönyv rögzíti – így válaszol:

– Az irodalmi élet fellendülése érdekében ajánlatos lenne, ha íróársaim minél előbb visszatérnének az írói munkához, mert amit ők tettek, csak a pártvezetés hibái ellen tettek.

Mielőtt távozna, már háttal a bíróságnak, újra összeteszi a sarkát, és elegáns sportöltönyében mélyen meghajol a vádlottak előtt.

